ВИСНОВОК
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Верменич Яни Валеріївни на тему «Мультимодальні метафори з референтом ЕКОЛОГІЯ в англомовному екологічному кінодискурсі» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 – Філологія з галузі знань 03 – Гуманітарні науки

1. Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету.

Дисертаційна праця Яни Валеріївни Верменич присвячена еколінгвістичному опису мультимодальної актуалізації концептуальних метафор в англомовному кінодискурсі. Її виконано у межах **науково-дослідної теми** факультету іноземних мов "Еколінгвістичний підхід до аналізу германських мов та процесу їх навчання у закладах вищої освіти України", що виконується за рахунок видатків загального фонду державного бюджету (2019-2021 рр., номер державної реєстрації 0119U002534). Я. В. Верменич є виконавцем теми; її внесок міститься у розбудові теоретичних підвалин когнітивної еколінгвістики, створенні авторської методики аналізу мультимодальної актуалізації концептуальних метафор в англомовному кінодискурсі, зборі й аналізі відповідного емпіричного матеріалу, формулюванні висновків.

Актуальність виконаного дисертаційного дослідження зумовлена її належністю до еколінгвістичних розвідок: по-перше, її **об'єктом** є метафори з концептуальним референтом ЕКОЛОГІЯ, а **предметом** – вербальні, візуальні та аудіальні засоби їхньої актуалізації в англомовному екологічному кінодискурсі; по-друге, середовищем мультимодальної актуалізації досліджуваних метафор є документальні фільми про екологію; по-третє, екологічним є **підхід** до аналізу об'єкта, що передбачає вивчення актуалізації досліджуваних метафор у нерозривній єдності з дискурсивним середовищем їхнього конструювання, що чинить вплив на об'єкт і водночас зазнає впливу з його боку. Своєчасність дисертаційного дослідження підсилюється нагальністю проблем екології та збереження навколишнього середовища.

Метою дослідження є виявлення специфіки взаємодії вербальних, візуальних та аудіальних засобів актуалізації концептуальних метафор під час метафоричного смислотворення в англомовному екологічному кінодискурсі.

Для досягнення цієї мети в роботі поставлені та вирішені такі **завдання**:

1) систематизація напрямів еколінгвістичних розвідок і узагальнення принципів когнітивно-еколінгвістичного підходу до аналізу дискурсивних явищ;

2) надання визначення екологічному кінодискурсу, виявлення його жанрової та модусної організації;

3) систематизація відмінностей сучасних модифікацій теорії концептуальної метафори від її класичного варіанту;

4) розробка комплексної методики дослідження мультимодальної актуалізації концептуальних метафор;

5) виявлення специфіки вербальних, візуальних та аудіальних засобів актуалізації мультимодальних метафор та моделювання їхніх комбінаторних властивостей;

6) виявлення типів мультимодальних метафор з референтом ЕКОЛОГІЯ і з'ясування особливостей їхньої актуалізації в англомовному екологічному кінодискурсі;

7) опис дискурсивних ефектів мультимодальної актуалізації концептуальних метафор з референтом ЕКОЛОГІЯ в англомовному екологічному кінодискурсі.

Поєднавши принципи дискурсивної теорії метафори з мультимодальним підходом до її вивчення, дисертантка запропонувала **нову методику** мультимодально-дискурсивного аналізу концептуальних метафор. У роботі використано такі загальнонаукові **методи**: *гіпотетико-дедуктивний* – для формулювання положень та висновків, *описовий*, а саме, прийоми *спостереження, узагальнення, інтерпретації* та *узагальнення* – для опрацювання теоретичного та ілюстративного матеріалу дослідження, *концептуального аналізу* – для виявлення семантико-когнітивних властивостей мовних одиниць, *перехресного мапування* – для виявлення концептуальних метафор і метонімій, *контекстного аналізу* – для з'ясування особливостей актуалізації досліджуваних метафор в англомовному екологічному кінодискурсі, *мультимодального аналізу* – для виявлення вербальних, візуальних та аудіальних засобів актуалізації аналізованих метафор, а також встановлення особливостей взаємодії цих засобів під час утворення смислової єдності.

2. Формулювання наукового завдання, нове вирішення якого отримано в дисертації.

Дисертацію Верменич Яни Валеріївни присвячено вирішенню актуального наукового завдання – з'ясування особливостей метафоричного смислотворення у дискурсі, до якого залучені вербальні, візуальні та аудіальні семіотичні засоби.

3. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна.

Дисертаційна робота характеризується **науковою новизною**, оскільки у ній *уперше*:

– актуалізовану в екологічному кінодискурсі концептуальну метафору витлумачено як дискурсивне утворення, що виникає у взаємодії семіотичних засобів, що належать до різних модусів; провідну роль серед яких грають вербальні засоби;

– змодельовано взаємодію модусів актуалізації концептуальних метафор із референтом ЕКОЛОГІЯ в екологічному кінодискурсі;

– побудовано типологію досліджуваних метафор;

– з'ясовано комбінаторику аналізованих метафор та їхні контекстні модифікації;

– виявлено дискурсивні ефекти мультимодальної актуалізації аналізованих концептуальних метафор в екологічному кінодискурсі.

У дисертації також *уточнено*:

- жанротвірні ознаки англомовного екологічного кінодискурсу;
- модусну організацію англомовного екологічного кінодискурсу;
- тлумачення природи метафоричних смислів з позицій когнітивної еколінгвістики

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Достатній обсяг емпіричного матеріалу дослідження (1183 фрагменти екологічного кінодискурсу, в яких актуалізовано концептуальну метафору з референтом ЕКОЛОГІЯ, вилучені з 24 англійськомовних документальних фільмів тривалістю 1622 хвилини), чіткість і послідовність методики та логічність і несуперечливість основних положень і висновків дисертації є підставою вважати здобуті наукові результати **обґрунтованими** та **достовірними**.

5. Рівень теоретичної підготовки здобувача, його особистий внесок у вирішенні конкретного наукового завдання. Рівень обізнаності здобувача з результатами наукових досліджень інших учених.

Авторка дисертації продемонструвала ґрунтовну обізнаність із сучасною теорією дискурсу, зокрема, у його динамічній іпостасі, емерджентним підходом до аналізу метафори, зокрема, теорією дискурсивної метафори та мультимодальної метафори, енактивістським підходом до дискурсивного смислотворення, тобто конструюванням смислів у взаємодії мозку, тіла та навколишнього середовища. Підтвердженням тому є репрезентативний бібліографічний список опрацьованих дисертанткою наукових джерел, з яких майже половина – іноземними мовами, а також аналітичний огляд цих праць у теоретичному розділі дисертації. Авторка добре обізнана зі здобутками науковців факультету іноземних мов, Каразінського університету та України.

На цьому теоретичному підґрунті нею створено комплексну методику мультимодально-дискурсивного підходу до аналізу концептуальних метафор, що доцільно комбінує загальнонаукові методи з конкретнонауковими лінгвістичними – когнітивної лінгвістики, дискурсології, мультимодальної лінгвістики.

Під час застосування розробленої дисертанткою методики вона з'ясувала особливості конструювання концептуальних метафор з референтом ЕКОЛОГІЯ

в англомовному екологічному кінодискурсі, до якого залучені вербальні, візуальні та аудіальні семіотичні засоби.

6. Наукове та практичне значення роботи.

Наукове значення дисертації визначається тим, що вона розбудовує підвалини української когнітивної еколінгвістики шляхом мультимодально-дискурсивного опису особливостей конструювання метафоричних смислів в англомовному кінодискурсі. Результати і основні положення дисертації також є внеском у розвиток теорії концептуальної метафори, теорію дискурсивної метафори та теорію мультимодальної метафори, сучасну дискурсологію та жанрознавство.

Дослідження має **практичну цінність** для викладачів лекційних курсів зі стилістики англійської мови, загального мовознавства, курсів за вибором із когнітивної лінгвістики, дискурсології, лінгвістики кіно та лінгвосеміотики, а також для фахівців з інших наукових галузей, що опікуються проблемами формування екологічної свідомості членів суспільства.

7. Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок здобувача в публікації.

Основні теоретичні положення й результати дисертаційного дослідження висвітлено у 14 **публікаціях**, з яких 4 статті опубліковано у фахових виданнях України, 2 статті – у зарубіжних виданнях: у спеціалізованому періодичному виданні, індексованому у наукометричній базі Scopus та у виданні держави, що входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу; а також у 8 тезах доповідей на наукових конференціях. Кількість наукових публікацій є достатньою, кожна з них присвячена висвітленню окремого аспекту дисертації, а зміст публікацій не дублюється. Особистий внесок авторки у 2 публікації у співавторстві (тези) визначено чітко.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації*: *публікації у фахових виданнях України:

1. Верменич Я. В. Мультимодальна метафора в англомовних документальних фільмах з екологічної проблематики. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2017. Вип. 29. С. 42–48.

2. Верменич Я. В. Дискурсивна реалізація концептуальних метафор із референтом РАДІАЦІЯ / RADIATION у документальному серіалі «Чорнобиль»: еколінгвістичний підхід. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов»*. 2019. Вип. 90. С. 7–12. URL: https://periodicals.karazin.ua/foreignphilology/issue/view/974

3. Верменич Я. В. Динамічна реалізація мультимодальних метафор в екологічному кінодискурсі. *Науковий Вісник Східноєвропейського*

національного університету імені Лесі Українки. Серія «Філологічні науки, Мовознавство». 2020. № 3 (407). С. 76–81.

4. Vermenych Ya. V. Emergence of conceptual metaphors in ecological filmic discourse. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки».* 2020. № 2 (20). С. 160–166. DOI: 10.32342/2523-4463-2020-2-20-16

Наукова праця, в якій опубліковані основні наукові результати дисертації у періодичному науковому виданні держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу, що входить до міжнародної наукометричної бази Scopus:

5. Vermenych Y. Multimodal metaphor patterns in documentaries about plastic pollution. *Theory and Practice in Language Studies*. 2021. Vol. 11, No. 8. P. 878–883. DOI: http://dx.doi.org/10.17507/tpls.1108.02 (Велика Британія, Scopus). URL: https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85112026160&origin=AuthorNamesList&txGid=0a550064b867ddecebb9cfac36e8f058

Наукова праця, в якій опубліковані основні наукові результати дисертації у періодичному науковому виданні держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу:

6. Vermenych Y. Multimodal metaphoric construal of ecology in English documentaries. *Scientific Journal of Polonia University*. 2020. Vol. 38, No. 1–1. P. 115–122. DOI: https://doi.org/10.23856/3815 (Польща)

***Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації*:**

7. Морозова О. І., **Верменич Я. В.** Мультимодальні концептуальні метафори з референтом ЕКОЛОГІЯ в англомовному екологічному кінодискурсі. *Сьомий міжнародний науковий форум. Сучасна іноземна філологія: дослідницький потенціал*, 23 листопада 2016 р.: тези доп. Харків, 2016. С. 24–26. *(Особистий внесок здобувачки: підбір та аналіз мультимодальних концептуальних метафор з референтом ЕКОЛОГІЯ із документальних фільмів екологічної проблематики)*.

8. Vermenych Y. Multimodal metaphtonymy and metametaphor in ecologically oriented English documentaries. *Web conference "Cognitive Linguistics in Wroclaw Conference"*, 3–4 December 2016. Wroclaw, 2016. URL: https://drive.google.com/file/d/0B_TGw0uPDDhnS2tpVDZlVGdIb1E/view

9. Верменич Я. В. Вербальний та аудіальний модуси концептуальних метафор в англомовному екологічному кінодискурсі. *Восьмий міжнародний науковий форум. Сучасна германістика: наукові дискусії*, 23 жовтня 2018 р.: тези доп. Харків, 2018. С. 29–31 .

10. Vermenych Y. V. Conceptual metaphors involving visuals: metaphorisation of global warming in web-based media. *Каразінські читання:*

Людина. Мова. Комунікація. XVIII наукової конференції з міжнародною участю. 1 лютого 2019 р.: тези доп. Харків, 2019. С. 30–32.

11. Ivchenko N., **Vermenych Y.** Multimodal metaphorization of ecological problems in documentary and animation films: theoretical and applied aspects. *The 4-th International Conference on Ecolinguistics (ICE-4). Languaging and eco-civilizations: Towards Consilience with the Life Sciences,* 12th to 15th August 2019. Odense, 2019. P. 26. *(Особистий внесок здобувачки: аналіз особливостей мультимодального конструювання метафоричних смислів у документальних фільмах)*.

12. Верменич Я. В. Викладання граматики із залученням документальних фільмів: екологічний підхід. *Сучасна германістика: мова і світ людини (до 90-річчя кафедри англійської філології та кафедри німецької філології та перекладу факультету іноземних мов ХНУ імені В.Н. Каразіна)*. IX міжнародний заочний науковий форум, 21 жовтня 2020 р.: тези доп. Харків, 2020. С. 17–20.

13. Верменич Я. В. Метаметафора у кінематографічному наративі. *Homo Universitatis. XX ювілейна наукова конференція з міжнародною участю «Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація»,* 5 лютого 2021 р.: тези доп. Харків, 2021. С. 10–12.

14. Верменич Я. В. Моделі актуалізації мультимодальних концептуальних метафор в екологічному кінодискурсі. *Виклики та парадокси соціальної взаємодії в постмодерному світі: лінгвістичний та психологічний аспекти. II Міжнародна науково-практична конференція,* 15-16 квітня 2021 р.: тези доп. Луцьк, 2021. С. 49–51.

Результати дисертаційної роботи повністю відображено в публікаціях.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць здобувача та Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній інтернет-системі Strikeplagiarism.com) встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

8. Апробація матеріалів дисертації.

Дисертаційна робота пройшла апробацію на засіданнях кафедри англійської філології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (2017–2021 рр.), а також на дев’яти міжнародних конференціях, дві з яких – за кордоном:

1) *Сьомий міжнародний науковий форум. Сучасна іноземна філологія: дослідницький потенціал*. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків. 23 листопада 2016 року.

2) *Web conference "Cognitive Linguistics in Wroclaw Conference"*. Wroclaw, Poland. 3–4 December 2016.

3) *Міжнародна науково-практична конференція «Лінгвістика XXI століття: здобутки та перспективи»*. Херсонський державний університет, м. Херсон. 15–16 листопада 2017 року.

4) *Восьмий міжнародний науковий форум. Сучасна германістика: наукові дискусії*. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків. 23 жовтня 2018 року.

5) *XVIII наукова конференція з міжнародною участю «Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація»*. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків. 1 лютого 2019 року.

6) *The 4-th International Conference on Ecolinguistics (ICE-4). Languaging and eco-civilizations: Towards Consilience with the Life Sciences.* University of Southern Denmark (Odense Campus), 12th to 15th August 2019.

7) *IX міжнародний заочний науковий форум. Сучасна германістика: мова і світ людини (до 90-річчя кафедри англійської філології та кафедри німецької філології та перекладу факультету іноземних мов ХНУ імені В.Н. Каразіна)*. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків. 21 жовтня 2020 року.

8) *XX ювілейної наукової конференції з міжнародною участю «Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація»*. Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків. 5 лютого 2021 року.

9) *II Міжнародної науково-практичної конференції «Виклики та парадокси соціальної взаємодії в постмодерному світі: лінгвістичний та психологічний аспекти»*. Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк. 15-16 квітня 2021 року.

9. Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, з якої вона подається до захисту.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значущістю дисертаційна робота Верменич Я. В. відповідає спеціальності 035 – Філологія. Здобувачкою повністю виконано освітню та наукову складову освітньо-наукового рівня вищої освіти.

10. Рекомендація дисертації до захисту.

Дисертаційна робота Верменич Яни Валеріївни «Мультимодальні метафори з референтом ЕКОЛОГІЯ в англомовному екологічному кінодискурсі» відповідає вимогам, передбаченим пунктом 10 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167 зі змінами).

Враховуючи високий рівень виконаних досліджень, актуальність теми роботи, наукову новизну результатів та їхнє наукове і практичне значення,

рішення фахового семінару кафедри англійської філології факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, проведеного 29.09.2021 р., дисертація Верменич Я. В. «Мультимодальні метафори з референтом ЕКОЛОГІЯ в англомовному екологічному кінодискурсі» рекомендується до захисту в спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 – Філологія з галузі знань 03 – Гуманітарні науки.

Рецензент
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри англійської філології
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна Вікторія САМОХІНА

Рецензент
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри англійської мови
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна Юлія ШАМАЄВА